VALTIOVARAINMINISTERIÖ

9.10.2019

Kunta- ja aluehallinto-osasto
Salmela, Salonen, Mäenpää

Hallintovaliokunnalle

HE 30/2019 vp - Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 36 §:n muuttamisesta

Kilpailukykysopimukseen liittyvän lomarahasäästöjen vaikutus kuntien kustannuksiin ja peruspalvelujen valtionosuuksiin

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin on tehty kilpailukykysopimukseen liittyvä lomarahasäästöjä vastaava vähennys kohdennettuna vuosille 2017 – 2019. Vähennys oli -309 milj. euroa vuonna 2017, -312 milj. euroa vuonna 2018 ja -315 milj. euroa vuonna 2019. Tämä leikkaus toteutettiin valtionosuuteen suoraan tehtävänä asukasta kohden tasasuuruisena vähennyksenä eikä sitä ei viety laskennallisiin kustannuksiin ja valtionosuusprosenttiin. Tämä johtui siitä, että kysymyksessä ei ollut peruspalvelujen valtionosuuslaissa (1704/2009) tarkoitettujen valtionosuustehtävien laadun tai laajuuden muutos vaan säästöt kohdistuivat määräaikaisesti kuntien henkilöstömenoihin.

Lomarahojen leikkauksesta aiheutuva kuntien kustannusten väheneminen kohdentuu ajallisesti eri tavalla kuin em. valtionosuuksien vähennys. Lomarahan määräytymisen jaksotuksesta johtuen vuoden 2017 lomarahoista 9 kuukauden osuus eli 75 % kohdistuu jo vuodelle 2016. Vastaavasti vuodelle 2019 kohdentuu enää 3 kuukauden eli 25 %:n osuus. Kohdentuminen on siis täysimääräinen (12 kuukauden osuus) vuosina 2017 ja 2018.

Koska kustannusten väheneminen vaikuttaa kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin myös lakisääteisen kustannustenjaon tarkistuksen kautta, niin valtionosuuksien vähennys kohdistuu valtionosuuksiin osin kahteen kertaan. Kustannustenjaon tarkistuksen kautta tapahtuva valtionosuuksien vähennys ei kuitenkaan toteudu täysimääräisesti kustannuksia vastaavasti vaan kunkin vuoden valtionosuusprosentin mukaisesti. Kustannustenjaon tarkistuksesta aiheutuva valtionosuuksien muutos tehdään kolmen vuoden viiveellä eli vuotta 2016 koskeva tarkistus vaikuttaa vuoden 2019 valtionosuuksiin. Tätä kustannustenjaon tarkistuksen kautta tapahtuvaa valtionosuuksien vähennystä ei oltu huomioitu valtionosuusleikkauksen mitoituksessa.

Kustannustenjaon tarkistuksen kautta aiheutuva valtionosuuksien vähennys jakaantuu seuraavasti:

vuodelle 2019:	-59 milj. euroa
vuodelle 2020:	-79 milj. euroa
vuodelle 2021:	-79 milj. euroa
vuodelle 2022:	-20 milj. euroa
yhteensä:	**-237 milj. euroa.**

Valtionosuuksien väheneminen on kokonaisuudessaan vuosina 2016 – 2022 n. 237 milj. euroa suurempi kuin kuntien kustannussäästöt eli nettovaikutus on kuntataloutta -237 milj. euroa heikentävä. Tästä johtuen vuosien 2019-2022 kehyspäätöksessä kustannustenjaon tarkistuksesta aiheutuva lomarahojen leikkaukseen liittyvä ylimääräinen valtionosuuksien vähennys päätettiin kompensoida kunnille kokonaisuudessaan kertakorvauksena vuoden 2020 talousarviossa.

Edellä mainitusta lisäyksestä kuntien valtionosuuksiin säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 36 §:n 8 momentissa, joka tuli voimaan vuoden 2019 alusta. Momentin mukaan vuonna 2020 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen lisätään 43,22 euroa asukasta kohden liittyen kilpailukykysopimuksen toteuttamisesta aiheutuvan kaksinkertaisen vähennyksen huomioon ottamiseen.

Vuoden 2020 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tehdyn päätöksen mukaan kompensaatio ehdotetaan nyt kyseessä olevassa esityksessä aikaistettavaksi vuodelle 2019 ja maksettavaksi kunnille vuoden 2019 kolmannessa lisätalousarviossa. Kuntakohtainen kompensaatiotapa olisi sama kuin kehysesityksessä ja valtionosuuslaissa eli asukasta kohden tasasuuruisesti, kuten alkuperäinen valtionosuuden leikkauskin.